

آشنائی با بانک اسناد رقمی (دیجیتالی) Asnad.org

مولود ستوده*

مقدمه

امروزه ما شاهد تأثیرات شگرف فناوری‌های نوین بر منابع تحقیقات تاریخی و ایجاد تحولات در کاربرد منابع تاریخی (شرایط نگاهداری، دسترسی و اطلاع‌رسانی اسناد) به صورت بانک‌های رقمی (دیجیتالی) اسناد هستیم. بانک‌های رقمی اسناد، بانک‌هایی است که در آن‌ها اسناد و منابع تحقیقات تاریخی به صورت مجازی و از طریق اینترنت قابل دستیابی می‌باشند.

با گسترده‌تر شدن تحقیقات و ضرورت دسترسی به اسناد، آرشیوها، دست به تدوین برنامه‌های رایانه‌ای زدند تا مراجعه‌کنندگان به آرشیوها با سهولت بیشتری به اسناد دست یابند. این برنامه‌ها، کم‌کم چنان مورد توجه محققان قرار گرفت که زمینه‌ی ایجاد آرشیوهای مجازی را فراهم ساخت و دستیابی سریع و آسان به اسناد ذخیره شده در این‌گونه پایگاه‌ها اهمیت ویژه‌ای یافت. اما نکته‌ی مهم، اصالت و صحت محتوای اسناد مذکور است که باید به اثبات برسد و بدانیم این اسناد تا چه حد قابل اعتماد هستند و با یافتن راه‌های صحیح بهره‌برداری از آن‌ها، به تحقیقات تاریخی سرعت و قوام بیشتری ببخشیم.

اسناد از دیروز تا امروز

پرسی که در این‌جا مطرح می‌گردد، این است که تولید اسناد و تبدیل آن‌ها به اسناد رقمی، چگونه روی داد؟ نقش این‌گونه اسناد، در پیوند حال با گذشته چیست؟ فناوری‌های نو، چه تأثیری بر اسناد نهاده است؟ و...

اسناد و مکاتبات و نوشته‌های مختلف، یکی از نشانه‌های تجلی قدرت اراده‌ی انسان در طی مراحل گوناگون حیاتش بوده است. انسان، از آغاز اندوخته‌ها و دستاوردهایش را با تحمل رنج و سختی و حتا نثار جان خود به صورت مفاهیم قابل انتقال درآورد، سینه به سینه نقل کرد و زنده نگاه داشت تا این‌که کم‌کم مفاهیم را در قالب خطوط و کلمات، بر دل سخت سنگ‌ها و گل نرم لوحه‌ها حک کرد تا آن‌ها را جاودانه سازد. انسان‌های بسیار آمدند و رفتند؛ اما آنچه باقی ماند، تعداد بسیار مفاهیم به صورت مکتوب (نوشته‌های سنگی و گلی) و غیرمکتوب (شفاهی) بود که از آن‌ها بر جای ماند.

هرچه از عمر انسان گذشت، بر تعداد کلمات، معانی و کاربرد آن‌ها افزوده و با تحرک و جابه‌جائی در زمین پراکنده گردید. با تولید و انتشار مفاهیم، کلمات بسیار ساخته و به کار گرفته شد. در حقیقت ترکیبات حروف

نمود که کلمات بسیار می‌ساخت و کتاب‌ها و اسناد را به نگارش درمی‌آورد، بلکه چکیده تلاش و درک انسان‌هایی بود که پس از پشت سر نهادن دوران‌های سخت و ناهموار در قالب ادبیات، تاریخ، علم و غیره، به صورت مدون شکل می‌گرفت.

اگر حیات فکری انسان را از ابتدا تا انتها به طور پیوسته فرض کنیم، می‌توان چنین در نظر گرفت که با وجود مقاطع زمانی محدود عمر تک‌تک انسان‌ها، شاهد تداوم، ظهور و بروز افکار متنوع و متوالی میلیون‌ها انسان در یک کل واحد خواهیم بود که حاصل آن، برخوردار شدن عرصه‌های گوناگون دانش از کلمات و مفاهیم بسیار است که با ترکیب این کلمات، معانی، تا بی‌نهایت وسعت یافته و گسترده شده است.

رشد مضاعف و سریع دانش و علاقه به حفظ، ثبت و انتشار آن، ویژگی‌های حیات فکری انسان است که سینه به سینه انتقال یافته و جاودانه شده است. این جاودانه شدن، مدیون ابزاری است که آدمی آن‌ها را خلق کرد و از سنت‌های شفاهی به سنگنوشته و لوحه‌های گلی، کاغذ و جوهر و قلم و فایل‌های رقمی (دیجیتالی) ارتقا یافت.

استفاده از کاغذ به دلیل ویژگی‌هایش از قبیل: ماندگاری و قابلیت انتقال مفاهیم به دست آمده به نسل‌های آینده، سهولت نگارش، سبک وزنی و قابلیت حمل و نقل آسان به نسبت کتیبه‌های گلی و سنگی، گام مهمی در حفظ معانی و مفاهیم علمی (نظری و عملی) به شمار می‌آید. هر چقدر بر تعداد کاغذ تولید و مصرف شده افزوده می‌شد، علم از سرعت انتشار بیش‌تری برخوردار می‌شد؛ تا این‌که استفاده از کاغذ پهنه‌های جامعه را درنوردید تا با انتشار وسیع متون و دستنوشته‌ها به ضرورت اختراع چاپ معنی بخشد.

به این ترتیب، چاپ و صنعت چاپ از پس مفاهیم ذهنی به واقعیتی مجسم و کاربردی تبدیل شد و مورد استفاده عموم قرار گرفت؛ به حدی که اکنون بر این باور هستیم که تکامل تمدن بشری با میزان منابع نوشتاری و منتشره در آن ارتباط مستقیمی دارد و هرچه در این

عرصه‌ها با وفور منابع بیش‌تری روبرو باشیم، بالطبع دستاوردهای فرهنگی وسیع‌تری را تجربه خواهیم کرد.

با گسترش ثبت اطلاعات و تولید کتاب، کتابخانه‌های مهمی شکل گرفت. کم‌کم اسناد روزمره در کنار اسناد و مدارک شخصی و دولتی در زمینه‌های گوناگون حقوقی، سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و غیره، از اهمیت خاص برخوردار شد و مورد توجه مورخان و محققان قرار گرفت. این رویکردها، به شکل‌گیری آرشیوهای شخصی و دولتی در سراسر جهان انجامید و آرشیوهای ملی، با هدف جمع‌آوری اسناد، حفظ و نگهداری و اطلاع‌رسانی به پژوهشگران تأسیس گردید؛ (آشنایی با سازمان اسناد ملی ایران، ۱۳۷۴، ص ۱۲) تا آن‌جا که در عصر حاضر آرشیوها برای ملت‌ها نشانگر قدرت هویت ملی و فرهنگی آنان (آشنایی با آرشیو ملی کانادا، ۱۳۷۹، ص ۹۷) و در نظام اداری، عهده‌دار نقش راهنمای ادارات و سازمان‌های دولتی برای مدیریت صحیح اسناد و برای محققان، در زمره منابع دست اول تحقیقاتی به شمار می‌آید. (با آرشیوهای جهان آشنا شویم، ۱۳۷۶، ص ۱۰۶)

باتوجه به این ضرورت‌ها، اکنون شاهد آرشیوها و کتابخانه‌های عظیمی هستیم که حجم انبوه کتاب، سند، دستنوشته و دیگر انواع اسناد را، حتا به صورت رقمی در خود ذخیره کرده‌اند. به عبارتی، آنچه ما را به این مرزها رسانده است، ضرورت‌هایمان می‌باشد. ما اکنون به مرحله‌ای رسیده‌ایم که می‌خواهیم آنچه را که اراده می‌کنیم، به راحتی بدانیم، به سرعت بدان دست‌یابیم و برای تحقق این ضرورت، فناوری‌های نوین را در دنیای رقمی به خدمت گرفته‌ایم و با فشار یک دکمه، اطلاعات موردنظر از سراسر دنیا بر روی صفحه نمایش در مقابلمان ظاهر می‌شود.

عده‌ای بر این باورند که اگر بزرگ‌ترین دستاورد بشر در هزاره اول میلادی، اختراع و تکمیل کاغذ برای نوشتن و در هزاره دوم، اختراع و تکمیل چاپ باشد، قطعاً بزرگ‌ترین دستاورد هزاره سوم و سده بیست و یکم، صفحات الکترونیکی است. (خان محمدی، ۱۳۷۹، صص ۹۵-۹۶)

با کمبود اسناد، مدارک و دستنوشته‌ها روبرو هستیم. زیرا جمع‌آوری، حفظ و نگهداری اسناد در یک نظام اداری متمرکز - که همواره تولیدکنندگان عمده اسناد به شمار می‌آیند- به دلیل بعضی شرایط تاریخی مانند تغییر سلسله‌ها، جنگ‌های داخلی و خارجی، یورش‌های متوالی، مشکلات داخلی و غیره، همواره درگیر آشفتگی و بی‌نظمی گردیده است. از طرفی، ضمن معطوف بودن توجه خاص شاهان به ارتش و مسائل مالی، با اسناد، نحوه تولید و تولیدکنندگان سند شخصی برخورد می‌کردند و این، باعث تضعیف نظام دیوانی ایران شده بود.

چرخه تولید و نگهداری اسناد با آغاز سلطنت هر سلسله و پادشاهی، با صدور مجموعه‌ای از فرمان‌ها و دستورهای سیاسی، مالی، حقوقی، مذهبی، فرهنگی و غیره آغاز می‌شد. امتیازات جدید، کلیه امتیازات گذشته را لغو می‌کرد و پاره‌ای از آن‌ها به طور استثنا تداوم می‌یافت. کلیه مکاتبات هر پادشاهی در دفترخانه‌های دیوانش ثبت و ضبط می‌شد؛ اما با تغییر پادشاه، فرمان‌ها و دستورهای وی از چرخه اداری و دیوانی حذف می‌شد و شرایط جدیدی رقم می‌خورد.

در مورد صاحب‌منصبان هم وضع تقریباً به همین منوال بود. با انتصاب هر صاحب‌منصبی زمینه تولید اسناد و مکاتبات مرتبط و حول محور وی آغاز می‌شد و شکل می‌گرفت. اما هرگاه وی درمی‌گذشت و یا بر اثر دسیسه‌چینی یا به عللی مورد بی‌مهری واقع و عزل می‌گردید، اسناد مرتبط با وی نیز از چرخه اداری خارج می‌شد و در گوشه انبار خانه‌اش جای می‌گرفت و یا نابود می‌شد.

گاه با تغییر نظام سیاسی، افراد برای محو برخی از اسناد و شواهد، خودشان اسناد و مدارکشان را نابود می‌کردند. بعضی داستان‌های تاریخی هم در زمینه اسناد در سطح وسیع حکایت از نابودسازی عمدی آن‌ها دارد، از جمله داستان نابود شدن سندهای دیوانخانه اعلی واقع در چهلستون که گفته می‌شود در هنگام یورش افغان‌ها به اصفهان، بسیاری از اسناد را در آب رودخانه زاینده‌رود

حجم کم برای نگهداری، امکان انتشار سریع‌تر، ارزان قیمت بودن، و دسترسی آسان و سریع، از ویژگی‌های مهم منابع الکترونیکی است که بحث جدیدی را در علوم آرشیوی تحت عنوان حفظ و نگهداری اسناد به صورت الکترونیک مطرح ساخته است. این مبحث، بسیار قابل تأمل است؛ زیرا فناوری رقمی باعث تحولی شگرف در انتشار سریع و دسترسی آسان به اسناد گردیده و مقالات، رسالات و کتب متنوع تاریخی را از اسناد موجود در آرشیوهای الکترونیکی بهره‌مند ساخته است.

در کنار این تحولات و امکان دستیابی سریع و آسان به اسناد و نوشته‌های قدیمی، شاهد شکل‌گیری آرشیوهای مجازی تحت عنوان بانک‌های اسناد رقمی هستیم که هدفشان ایجاد و گسترش زمینه‌های تحقیقات تاریخی در عرصه بین‌المللی می‌باشد. محققان و دست‌اندرکاران این پایگاه‌ها، از سر علاقه‌مندی، در اطراف و اکناف جهان دست به جمع‌آوری اسناد زده‌اند تا با جذب اسناد و مکاتبات از طریق آرشیوهای شخصی و دولتی، ضمن غنا بخشیدن به محتوای تحقیقات خود و برخوردار شدن از اعتبار بین‌المللی، اسناد منتشره در پایگاه برای بازدیدکنندگان قابل بازبینی و استفاده باشد.

اهداف پروژه‌های تحقیقاتی اسناد رقمی

تدوین کتب و مقالات تاریخی در دنیای امروز براساس اسناد و مدارک اصیل و نزدیک به واقعه، متون تاریخی را از درجه علمی بالائی برخوردار می‌سازد. زیرا اسناد هر دوره، منابع دست اول آن دوره محسوب می‌شود. از دیرباز در کشورهای پیشرفته، محققان تاریخ سعی بسیاری در جمع‌آوری اسناد پراکنده در آرشیوها و انتشار آن‌ها به صورت کتاب، مجموعه اسناد، مقالات و غیره کرده‌اند؛ اما در ایران کمتر به این امر توجه شده است.

با وجودی که جمع‌آوری و نگهداری اسناد و مکاتبات پشتوانه‌های نظام اداری هستند که با حفظ و نگهداری آن‌ها وضعیت چرخه مبادلات رسمی در هر جامعه بهبود می‌یابد، اما در ایران به این امر کمتر توجه شده و اکنون

ریختند یا شستند تا به دست افغان‌ها نیفتد. با توجه به این‌که در طول سالیان متمادی فاتحان به دلیل ناآگاهی از نظام اداری ایران، آن را به دست دیوانیان می‌سپردند، این سؤال مطرح می‌شود که چرا همواره کسانی بوده‌اند که ترجیح می‌داده‌اند پاره‌ای از نوشته‌ها از میان برود و از نو فرمان‌هایی با مضامین جدید صادر گردد؟

در ایران با وجود قدمت نظام اداری و تولید سند، تنها اسناد بسیار پراکنده‌ای از دوره‌های تاریخی ایران به‌جامانده که حاکی از آشفتگی در نظام نگهداری و دسترسی به اسناد است؛ به گونه‌ای که اکنون ناگزیریم برای نوشتن تاریخ ایران، اسناد را از گوشه و کنار در آرشیو ملی جمع‌آوری و اطلاع‌رسانی نمائیم. با نگاهی به تاریخچه آرشیو در ایران، درمی‌یابیم که تأسیس آرشیو ملی ایران، پدیده‌ی نوینی در کشور به شمار می‌آید و این، در حالی است که بناچار با بانک‌های اسناد رقمی در خارج از مرزهای ایران نیز روبه‌رو شده‌ایم.

این آرشیوهای مجازی، به جمع‌آوری اسناد تک‌نسخه پرداخته‌اند. بسیاری از این اسناد تک‌نسخه، در خارج از کشور و در مجموعه‌های خانوادگی نگهداری می‌شوند و این‌گونه بانک‌های مجازی، از یک طرف خلأ کمبود و پراکندگی اسناد فارسی را تا حدودی پر می‌سازد و از طرفی، امکان دسترسی به بایگانی‌های شخصی، نشریات و کتاب‌هایی را که اولین بار این اسناد در آن‌ها منتشر شده، برای محققان فراهم کرده است، بخصوص برای دانشجویان که امکان سفر به نقاط مختلف جهان برایشان کمتر امکان‌پذیر است. زیرا افزون‌بر سهولت و سرعت، دارای صرفه اقتصادی نیز می‌باشد.^۱

اما نکته بسیار مهم، این است که نحوه ارزشگذاری بر اسناد و صحت و اصالت سندهای ارائه کرده آرشیوهای مجازی، در حاله‌ای از ابهام قرار دارد. در آرشیوهای ملی و خصوصی، حفظ و نگهداری اسناد از اهمیت خاصی برخوردار است و صرفاً چاپ شدن در مقاله یا کتاب، نباید ملاک اصالت بخشیدن به سند باشد، بلکه ویژگی‌هایی

مانند اصالت منشأ، محتوای سند، تک‌نسخگی و قدمت آن، از جمله ملاک‌های ارزشگذاری بر سند به شمار می‌آید. اما این‌که آرشیوهای مجازی تا چه حد در چارچوب قوانین و معیارهای شورای جهانی آرشیو و آرشیوهای ملی و منطقه‌ای (فارسی زبان) گام برمی‌دارند، هنوز مشخص نشده و در وبگاه‌ها اعلان نمی‌شود.

از طرفی، آرشیوهای ملی باید زمینه نقد و بررسی اسناد را در آرشیوهای مجازی فراهم سازند تا بتوان بر محتوای آن صحنه نهاد. زیرا به دلیل کمبود منابع و شرایط تاریخی و سیاسی، امکان راهیابی اسناد غیراصیل، جهت‌دار و مغرضانه به این‌گونه بانک‌های اطلاعاتی به راحتی فراهم است و ممکن است رویدادهای تاریخی به دور از واقعیت بررسی و تألیف شوند و تأثیرات ناخواسته‌ای بر تاریخ معاصر هر کشوری بگذارد و در نقش تهدید پنهان در نگارش‌های تاریخی عمل کند.

بانک اسناد رقمی (دیجیتالی) asnad.org

این بانک اطلاعاتی به سرپرستی آقای کریستف ورنر و هماهنگی‌های خانم بیانکا دووس و حمایت‌های خانم صنعتی، کار خود را تحت عنوان بانک اطلاعاتی دانشگاه فرایبورگ آغاز کرد. آن‌گاه در تیرماه ۱۳۷۸ پروژه اسناد ارگ به دانشگاه ماربورگ انتقال یافت و اکنون زیر نظر گروه ایران‌شناسی مرکز پژوهش‌های خاورمیانه به کار خود ادامه می‌دهد.

در این بانک اطلاعاتی - که به دو زبان فارسی و انگلیسی تنظیم گردیده - هم‌اینک نزدیک به هزار سند آماده بهره‌برداری شده است. بنا به اظهار مسئولان این پایگاه، بانک اطلاعاتی مذکور به منظور جمع‌آوری اسناد ایران و آسیای مرکزی در چارچوب گروه‌های پژوهشی بین‌المللی و ایجاد فضای مناسبی برای تأمین منابع تحقیقاتی و دستیابی به اسناد و مدارک تاریخی فارسی انتشار یافته و منتشر نشده، طراحی شده است.

این بانک اطلاعاتی، با الگوبرداری از آرشیو ملی ایران، اسناد خود را به دو بخش اسناد خصوصی و دولتی تقسیم

• Busse, Heribert. Untersuchungen zum islamischen Kanzleiwesen an Hand turkmenischer und safawidischer Urkunden. Kairo 1959.

• Chekhovich, Olga Dmitrieva. Samarkandskie documenty 15-16 vv.: O vladeniakh Khodzhi Akhrara v Srednei Azii u Afganistane. Moskva 1974.

ج- مجلات لاتین که با چاپ مقالاتی به معرفی اسناد پرداخته‌اند، مانند:

- *Oriens*;
- *Central Asiatic Journal*;
- *Journal of the Panjab*;
- *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft*;
- *Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes*.

چ- مجلات فارسی زبان، مانند مجلات راهنمای کتاب، بررسی‌های تاریخی و فرهنگ ایران زمین.

ح- تعداد محدودی از اسناد منتشر نشده هم با اجازه مؤسسات یا افراد مختلف، در این بانک اطلاعاتی درج شده است.

این پایگاه، آمادگی خود را برای انتشار اسناد موجود در آرشیوهای خصوصی اعلام کرده تا سندهای تازه‌ای را معرفی نماید.

قواعد گزینش اسناد در این بانک اطلاعاتی، برپایه اهمیت سند، گستره زبان و دوران تاریخی آن می‌باشد.

۱. گستره زبان و جغرافیا: در این بانک اطلاعاتی، واژه «فارسی» به معنی تاریخی - فرهنگی آن مدنظر قرار گرفته است و به حوزه جغرافیائی زبان فارسی و جهان ایرانی اطلاق می‌گردد. در این زمینه، اسنادی که به نوعی با قلمرو زبان فارسی پیوند روشن و واضحی دارند، همچنین آن دسته از سندهائی هم که به دیگر زبان‌ها مانند عربی و ترکی نوشته شده، مورد توجه

کرده و اسنادی را از قبیل فرمان‌ها و رقم‌ها، مکاتبات رسمی و منشآت شخصی، و اسناد شرعی - حقوقی مانند قبالات خرید و فروش، اجاره و واگذاری، وقفنامه‌ها، عقدنامه‌ها، و احکام قضائی دربرمی‌گیرد.

نحوه ارزشگذاری بر اسناد در درجه اول به محتوای سند برمی‌گردد. بنابراین، تنها به نشانی دادن محل نگاهداری یا چاپ سند در کتاب، مجله، پایگاه و... بسنده می‌کنند. منابع این بانک اطلاعاتی، عبارت‌اند از:

۱. منابع آرشیوی و کتابخانه‌ای

الف- آرشیوهای ملی، کتابخانه‌ها و موزه‌های داخل کشور، مانند: سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران، کتابخانه مجلس شورای ملی، کتابخانه آستان قدس رضوی، کتابخانه وزارت امور خارجه، آستانه حضرت عبدالعظیم، آستانه قدسی شیخ صفی‌الدین اردبیلی، مسجد جامع یزد، موزه آذربایجان، و موزه ایران باستان.

ب- آرشیوها و موزه‌های خارجی، مانند: آرشیوهای هلند، فرانسه، انگلستان، ایتالیا، ترکیه، برلین، موزه انگلستان، توپقاپی سرای و... .

ج- آرشیوهای شخصی، مانند: مجموعه محمود افشار، آقاخان، قسیم بوشهری، محمود گلبن، مجموعه‌های شخصی در سوئد و تهران و دیگر مجموعه‌های شخصی در ایران و خارج از ایران.

این منابع، براساس ترتیب حروف الفبا تنظیم شده است و از طریق انتخاب محل نگاهداری، اسناد درخواستی دسترس‌پذیر است.

۲. منابع چاپی

الف- کتاب‌های فارسی زبان، مانند: یکصد و پنجاه سند تاریخی (جهانگیر قائم‌مقامی).

ب- کتاب‌های لاتین، مانند:

- Garthwaite, Gene. Khans and shahs: A documentary analysis of the Bakhtiyari in Iran. Cambridge 1983.

قرار گرفته است.

ویژگی انتخاب اسناد فارسی زبان، نشانگر وسعت و زنده بودن مرزهای فرهنگی ایران در چشم جهانیان است و همواره یادآور مجد و عظمت ایران می‌باشد که شایسته است محققان ایرانی، حریم فرهنگی ایران را پاس بدارند و در پاسداری از این مرزهای فرهنگی انکارناپذیر و اعتلای آن، مجدانه بکوشند.

۲. دوران تاریخی موردنظر در این بانک اطلاعاتی: این بانک اطلاعاتی، اسنادی را از دوره صفوی تا قرن بیستم در ایران و آسیای مرکزی جمع‌آوری کرده است و سند هر چقدر قدیمی‌تر باشد، از ارزش بیش‌تری

برخوردار خواهد بود.

همکاران این گروه، عبارت‌اند از:

مدیر گروه پژوهشی: کریستف ورنر؛

حامی پایگاه فارسی: شیرین صنعتی؛

هماهنگ‌کننده طرح: بیانکا دووس؛

طراح پایگاه: کاسپار هازنکلور؛

اعضای گروه: مریم کاغذعنانی، اندریس ماک، انه

مارتین، نیکول روکرت، دیانه شوارتس؛

توسعه‌گر نرم‌افزار: شرکت نرم‌افزاری اینفومد.

جستجوی پیشرفته

عبارت جستجو	
تاریخ	هجری قمری
نام اشخاص	
نام جاها	
کلید واژه‌ها	
فقط اسناد منتشر شده یا	☐ منتشر نشده را نشان دهید.
فقط اسناد شامل تصویر	☐ شامل متن تصحیح شده را نشان دهید.
مقوله سند	
نوع سند	
محل نگهداری	
مجله / کتاب	
تایید	انصراف

جستجوی اسناد

در بخش جستجو، عبارت موردنظر را در فضای تعیین شده وارد می‌کنند.

- تاریخ: کاربر، می‌تواند در این بخش یک یا چند تاریخ را به طور متوالی درج نماید. آن‌گاه سال قمری یا میلادی را انتخاب کند. سپس نام اشخاص، نام جاها و مکان‌ها و یا کلیدواژه‌های معینی را انتخاب نماید. کلیدواژه‌های متنوع این بخش، برپایه حروف الفبا تنظیم شده است.

- در قسمت بعدی، وضعیت سند یا متن موردنظر را مشخص می‌کند که در کدام گروه جستجو نماید، مانند: جستجوی: فقط اسناد، اسناد منتشر شده، اسناد منتشر نشده، همه اسناد، فقط اسناد شامل تصویر و یا شامل متن تصحیح شده.

- مقوله اسناد (نوع اسناد): فرمان‌ها و رقم‌ها، مکاتبات، قبالات و اسناد شرعی را دربرمی‌گیرد.

- نوع سند، براساس حروف الفبا تنظیم شده و شامل کلیدواژه‌های متعددی مانند اطلاعیه، پروانچه، حکم شرعی، وقفنامه، یادداشت و مانند این‌ها می‌شود.

- محل نگاهداری اسناد، آرشیوهای ملی، خصوصی، موزه‌ها و کتابخانه‌ها، مجله و یا کتابی را دربرمی‌گیرد که سند در آن منتشر گردیده است.

نتیجه‌گیری:

۱. اسناد در جایگاه یکی از مهم‌ترین منابع تحقیقات تاریخی، از اهمیت خاصی برخوردارند. زیرا یکی از ابزارهای ارتباطی مطمئن حال با گذشته به شمار می‌آیند. حوادث و رخدادها، در هنگام روی دادن یا زمان نزدیک به آن بر روی کاغذ ثبت می‌شوند و همین امر، برای محققان همواره از اهمیت بسیار برخوردار بوده‌اند. با گسترش تحقیقات تاریخی، مورخان بر آن شده‌اند تا هرچه بیشتر ناشناخته‌های گذشته را از لابه‌لای اسناد و مدارک دست اول آشکار سازند و تحلیل‌های تازه‌ای از آن‌ها ارائه دهند. به

همین منظور، علاوه بر استقبال از آرشیوهای ملی و شخصی، هم‌اکنون شاهد آرشیوهای الکترونیکی هستیم که پهنه‌های دانش را گسترده‌تر ساخته‌اند.

۲. فناوری‌های نو، بر تولید، جمع‌آوری و اطلاع‌رسانی اسناد بسیار کارساز بوده‌اند؛ تا آن‌جا که آرشیوهای مجازی را نیز پدید آورده است.

۳. افزایش روزافزون بانک‌های اطلاعاتی اسناد، علاقه‌مندی محققان، کاربردی‌تر شدن علوم انسانی و گسترش فناوری‌های نوین، دقت و ریزبینی بیش‌تری در تأیید صحت و اصالت اسناد این‌گونه بانک‌های اطلاعاتی می‌طلبد تا مانع از راهیابی اسناد غیراصیل و جهت‌دار شود. زیرا اطلاعات ساختگی از طریق ورود اسناد غیراصیل به عرصه آرشیوها، ممکن است بر محتوای تحقیقات علمی و کاربردی تأثیرگذار شود و مانع از روشن شدن حقایق گردد و سرنوشت ملت‌ها را به مسیرهای سوء بکشاند.

۴. یکی از هدف‌های بانک‌های اسناد رقمی، تکمیل آرشیو خود و از میان برداشتن مشکلات دسترسی محققان و علاقه‌مندان به اسناد، حتی در دورترین نقاط دنیاست تا دیگر نیازی به پیمودن میلیون‌ها مایل از این سو به آن سوی جهان نباشد و علاوه بر صرفه‌جویی در وقت و هزینه‌ها، مقالات و کتاب‌های تاریخی بیش‌تری تألیف و منتشر گردد.

پی‌نوشت‌ها:

- 1- www.asnad.org
- 2- www.asnad.org

کتابنامه:

۱. وبگاه بانک اطلاعاتی www.asnad.org
۲. قانون تأسیس سازمان اسناد ملی ایران.
۳. آشنایی با سازمان اسناد ملی ایران. (۱۳۷۴) گنجینه اسناد، ۵ (۱)

- و ۲) (بهار و تابستان).
۴. با آرشیوهای جهان آشنا شویم (آرشیو فنلاند) (۱۳۷۶). شهلا اشرف (مترجم)، گنجینه اسناد، ۷ (۲۰۱). (بهار و تابستان).
۵. آشنائی با آرشیو ملی کانادا (۱۳۷۹). آرمان کریمی گودرزی، (مترجم). گنجینه اسناد، ۱۰ (۲۰۱) (بهار و تابستان).
۶. خان محمدی، علی اکبر (۱۳۷۹). سرنوشت اسناد و مدارک کاغذی در قرن بیست و یکم و هزاره سوم میلادی، گنجینه اسناد، ۱۰ (۲۰۱) (بهار و تابستان).

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

